

Badanie liczników asynchronicznych - Ćwiczenie 4

1. Cel ćwiczenia

Zapoznanie się z podstawowymi strukturami liczników asynchronicznych szeregowych modulo N, zliczających w przód i w tył oraz zasadą ich działania.

2. Wykaz przyrządów

- zestaw laboratoryjny (generator przebiegu prostokątnego + zasilacz + częstotściomierz),
- oscyloskop 2-kanalowy z pamięcią,
- komputer + drukarka.

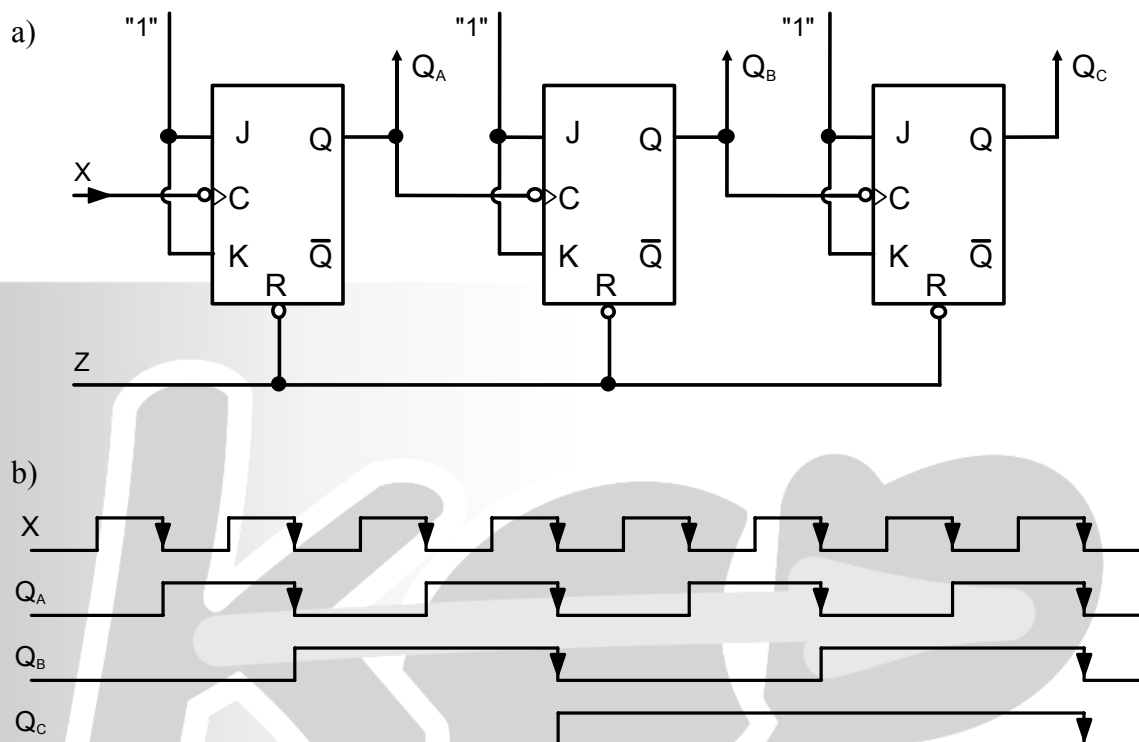
3. Przedmiot badań

- uniwersalne płytki montażowe z układami scalonymi:
 - ✓ UCY 7400 (cztery dwuwejściowe bramki NAND) – 1 szt.
 - ✓ UCY 7420 (dwie czterowejściowe bramki NAND) – 1 szt.
 - ✓ UCY 7474 (dwa przerzutniki typu D z wejściami do ustawiania i zerowania) – 2 szt.
 - ✓ UCY 7476 (dwa przerzutniki typu JK z wejściami do ustawiania i zerowania) – 2 szt.

4. Wprowadzenie teoretyczne

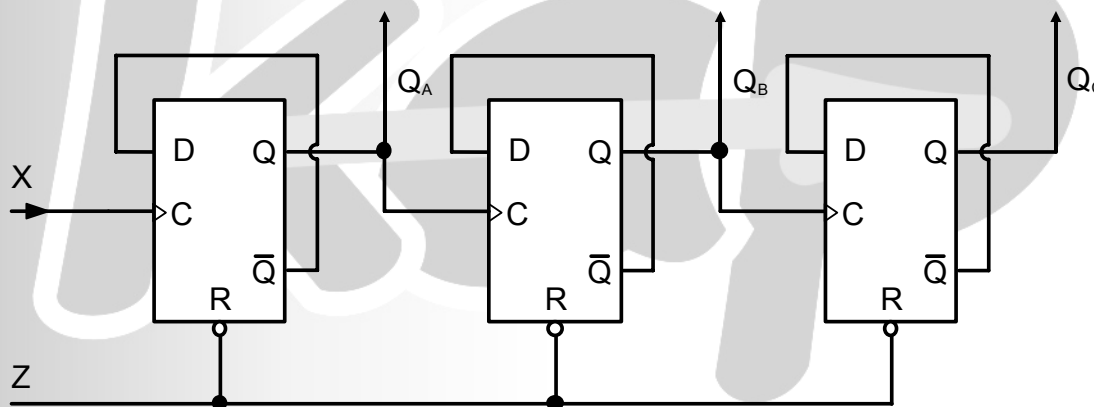
Licznikiem nazywamy sekwencyjny układ cyfrowy służący do zliczania i pamiętania liczby impulsów podawanych w określonym przedziale czasu na jego wejście zliczające. Oprócz wejścia dla impulsów zliczanych, licznik ma zazwyczaj wejście ustawiające jego stan początkowy asynchronicznie względem impulsów zliczanych lub synchronicznie z nimi. Liczbę stanów przyjmowanych przez licznik w jednym cyklu nazywa się długością cyklu lub pojemnością licznika. Długość cyklu licznika zależy od liczby przerzutników wchodzących w skład licznika. Jeżeli licznik zawiera N przerzutników, to jego pojemność, zależna od sprzężeń logicznych między poszczególnymi przerzutnikami, zawierać się będzie w przedziale $P = <1, 2^N>$. W układach liczników najczęściej stosuje się przerzutniki D i JK.

W zależności od sposobu łączenia przerzutników otrzymujemy liczniki szeregowo (asynchroniczne) lub równoległe (synchroniczne). Liczniki szeregowo są prostsze w budowie od liczników równoległych, lecz szeregowo działanie przerzutników sprawia, że ustalenie się nowej liczby w liczniku następuje po czasie dłuższym niż w liczniku równoległym. Dzieje się tak dlatego, że zmiana stanu kolejnego przerzutnika odbywa się pod wpływem zmiany stanu przerzutnika poprzedniego. Najprostszym przykładem licznika szeregowego jest kaskada np. trzech szeregowo połączonych przerzutników typu JK, pokazana na rysunku 1a i pracująca zgodnie z przebiegami czasowymi z rysunku 1b.

Rys.1. Licznik szeregowy zliczający w przód o pojemności 8 (modulo 8)
a) schemat ideowy, b) przebiegi czasowe

Zliczane impulsy są wprowadzone na wejście zegarowe (x) pierwszego przerzutnika. Wejścia zegarowe kolejnych przerzutników są zwarte z wyjściami Q poprzednich przerzutników. Podanie zera logicznego na wejścia zerujące (R) przerzutników ($z=0$) umożliwia asynchroniczne wyzerowanie licznika w dowolnej chwili, w czasie jego pracy. Licznik pokazany na rysunku 2 jest przykładem licznika szeregowego zliczającego w tył – zmniejsza on swój stan wewnętrzny w takt zliczanych impulsów.

Rys.2. Licznik szeregowy zliczający w tył o pojemności 8 (modulo 8)

Omówione układy wykorzystują swoją pełną pojemność. Istnieje możliwość zmiany tej pojemności (zmniejszenia) przez odpowiednie użycie wejść asynchronicznych (S, R). Metoda projektowania takich liczników polega na określeniu kombinacji wartości wyjść poszczególnych przerzutników, przy której nastąpi wyzerowanie licznika lub ustawienie stanu wewnętrznego w czasie przerwy między kolejnymi impulsami zliczanymi.

Zmiana pojemności licznika szeregowego może odbywać się w następujący sposób:

- Najprostszym i najczęściej stosowanym rozwiązaniem jest układ pierwszego typu. Załóżmy, że pojemność licznika $P = 6$ (modulo 6). Do budowy tego układu należy użyć trzech przerzutników, a cykl pracy licznika szeregowego skrócić o dwa stany wewnętrzne. Po zliczeniu sześciu impulsów ma nastąpić powrót do warunku początkowego $Q_C Q_B Q_A = 000$. Pracę takiego licznika można zilustrować następującą sekwencją (tablica stanów):

x	Q_C	Q_B	Q_A
0	0	0	0
1	0	0	1
2	0	1	0
3	0	1	1
4	1	0	0
5	1	0	1
6	1→0	1→0	0

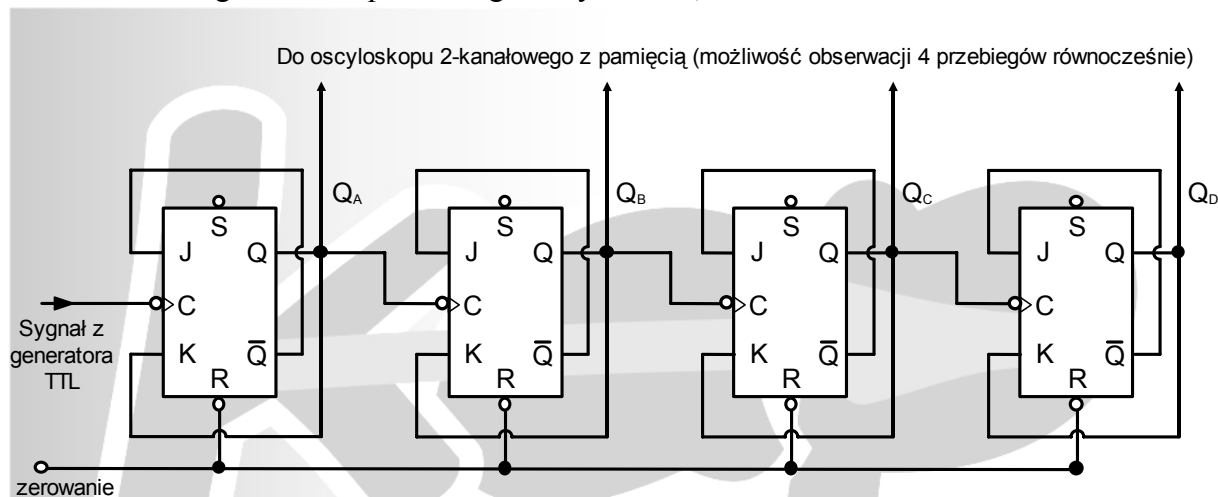
Jak widać, projektowanie tego typu liczników jest bardzo proste i polega na stosowaniu następujących zasad:

- W układzie na rysunku 3, sygnały $Q_C Q_B = 11$ generują wartość zero na wyjściu bramki NAND. Sygnał ten zeruje wszystkie przerzutniki przez wejście zerujące (R).

5. Przebieg ćwiczenia:

5.1. Badanie licznika szeregowego modulo 16, zliczającego w przód, zbudowanego z przerzutników JK.

- a) wykorzystując płytki montażowe z dwoma układami UCY7476 zbudować strukturę licznika wg schematu pokazanego na rysunku 4,

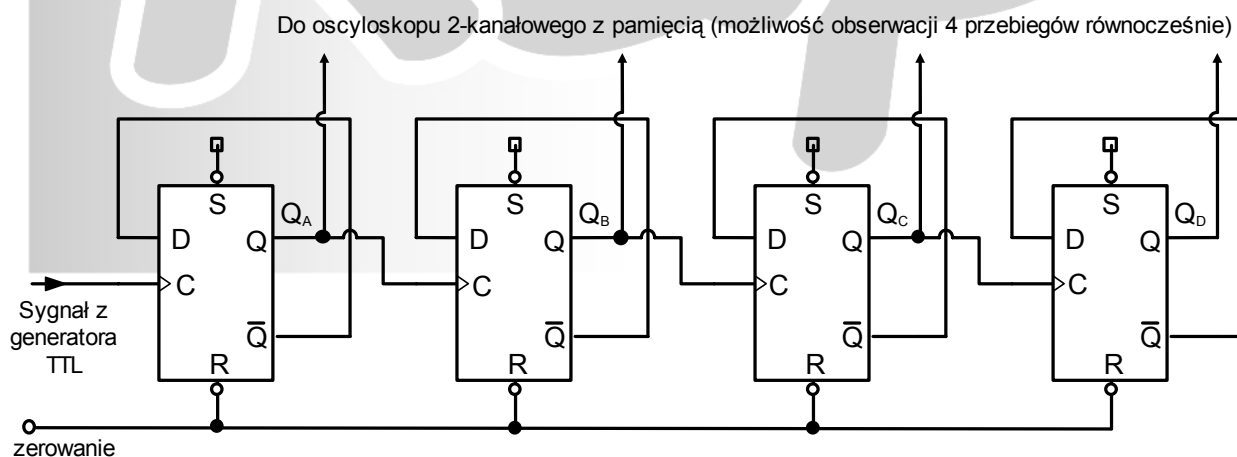

Rys. 4. Licznik szeregowy modulo 16, zliczający w przód

- b) na wejście zegarowe pierwszego przerzutnika podłączyć sygnał w standardzie TTL z generatora,
 c) przy pomocy oscyloskopu z pamięcią zaobserwować przebiegi napięć na wyjściach poszczególnych przerzutników,
 d) zarejestrować przebiegi na wyjściach wykorzystując do tego celu komputer z przygotowanym oprogramowaniem,
 e) zapisać tabelę stanów logicznych dla badanego licznika.

5.2. Badanie licznika szeregowego modulo 16 zliczającego w tył, zbudowanego z przerzutników D.

- a) wykorzystując płytki montażowe z dwoma układami UCY7474 zbudować strukturę licznika wg schematu pokazanego na rysunku 5,

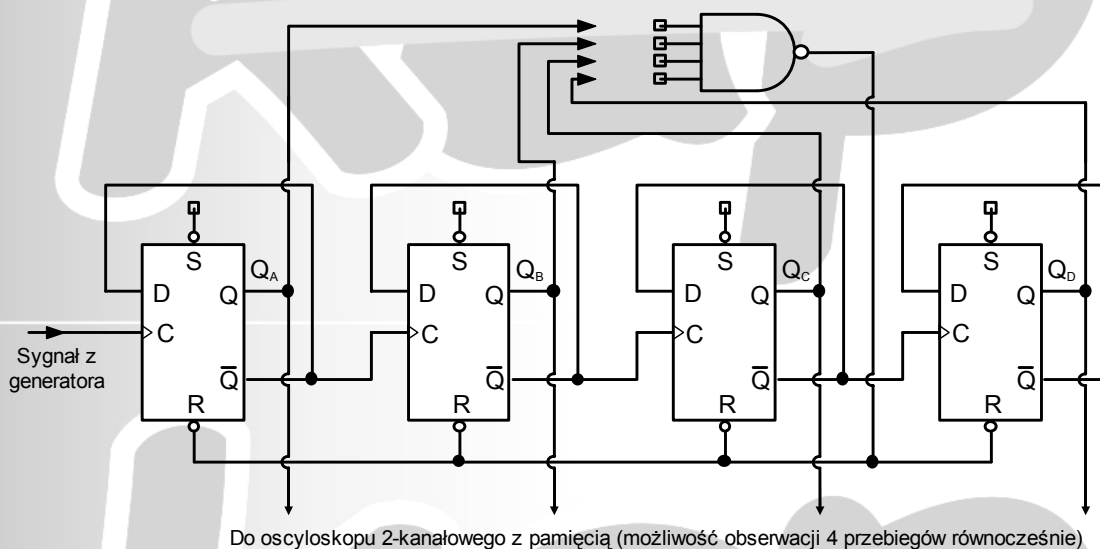

Rys. 5. Licznik szeregowy modulo 16, zliczający w tył

- b) na wejście zegarowe pierwszego przerzutnika podłączyć sygnał w standardzie TTL z generatora,
- c) przy pomocy oscyloskopu z pamięcią zaobserwować przebiegi napięć na wyjściach poszczególnych przerzutników,
- d) zarejestrować przebiegi na wyjściach wykorzystując do tego celu komputer z przygotowanym oprogramowaniem,
- e) zapisać tabelę stanów logicznych dla badanego licznika.

5.3. Badanie licznika szeregowego modulo N, zliczającego w przód, zbudowanego z przerzutników D z wykorzystaniem wejść zerujących.

- a) dla zadanej ilości zliczanych impulsów N zaprojektować układ ograniczający ilość generowanych impulsów wykorzystując wejścia zerujące (R) przerzutników oraz bramki NAND,
- b) wykorzystując płytki montażowe z układami UCY 7474 i UCY 7400 (UCY 7420) zbudować strukturę licznika wg schematu pokazanego na rysunku 6,

Rys. 6. Licznik szeregowy modulo N, zliczający w przód, zbudowany z wykorzystaniem wejść zerujących (R)

- c) na wejście zegarowe pierwszego przerzutnika podłączyć sygnał w standardzie TTL z generatora,
- d) przy pomocy oscyloskopu z pamięcią zaobserwować przebiegi napięć na wyjściach poszczególnych przerzutników,
- e) zarejestrować przebiegi na wyjściach wykorzystując do tego celu komputer z przygotowanym oprogramowaniem,
- f) zapisać tabelę stanów logicznych dla badanego licznika,
- g) przy pomocy częstotściomierza dokonać pomiaru częstotliwości sygnałów na wejściu zegarowym C pierwszego przerzutnika oraz wyjściu Q_D ostatniego przerzutnika,
- h) powtórzyć punkty a) – g) dla licznika zbudowanego z przerzutników JK (UCY 7476).

6. Sprawozdanie z przebiegu ćwiczenia

Na podstawie przeprowadzonych pomiarów należy przygotować sprawozdanie, które powinno zawierać: schemat ideowy, tabele stanów logicznych, przebiegi na wyjściach przerzutników dla badanych układów liczników oraz wnioski końcowe.